

2025-09-18

RUN/410/2025
Ert dnr: LI2025/01327

Landsbygds- och
Infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande gällande Delbetänkandet Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik (SOU 2025–85)

Sammanfattande synpunkter

Region Jämtland Härjedalen välkomnar regeringens beslut att tillsätta en utredning av den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken och dess sammanhållning. Vi tackar för möjligheten att ge synpunkter och ser framemot utredningens fortsatta arbete, där vi gärna bidrar aktivt inför ett kommande slutbetänkande i juni 2026.

Vi stödjer utredningens konkreta förslag gällande §9 i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar samt också utredningens ambition att framöver ge förslag på samlad, territoriell utvecklingspolitik med tydlig ansvarsfördelning. Vi delar synen att dagens ansvarsfördelning är otydlig och att det finns behov av en nationell styrstruktur med långsiktiga mål. Samtidigt betonar vi vikten av att beskriva det breda regionala utvecklingsuppdraget och hur de glesa regioners särskilda förutsättningar och inomregionala skillnader beaktas. Ett utökat ansvar behöver följas av motsvarande finansiella resurser.

Region Jämtland Härjedalen är positiva till att utredningen fortsätter med ansatsen att slå samman de två politikområdena. I en sammanslagning av politikområdena får däremot inte landsbygdernas perspektiv och frågor marginaliseras i ambitionen om att skapa de bästa förutsättningarna för att utveckla en sammanhållen och platsbaserad politik för hela landet. Detta är något som även förstärks i den nyligen publicerade OECD-rapporten *Navigating Global Transitions in European Arctic Regions*.

Koppling till Regionala utvecklingsstrategin Jämtlands län 2050 – En nytänkande och hållbar region att leva och utvecklas i

Utredningen *Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik* betonar behovet av en långsiktig nationell styrstruktur, tydligare ansvarsfördelning och en utvecklad samverkan mellan stat, regioner, kommuner, näringsliv och civilsamhälle. Den lyfter även civilsamhällets roll och pekar på vikten av platsbaserad politik som utgår från lokala förutsättningar.

Utredningen ligger därför väl i linje med den regionala utvecklingsstrategin (RUS), som betonar territoriell utveckling, social sammanhållning och samskapande mellan offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle. RUS markerar också länets särart som del av Saepmie och vikten av urfolkens och nationella minoriteters delaktighet. Utbildning, testbäddar och innovationsmiljöer är viktiga både som utvecklingsmotorer och för demokratisk delaktighet.

Kommentarer kring det konkreta förslaget och utredningens tre huvudsakliga frågeställningar kopplade till delbetänkandet.

Det enda konkreta förslaget i delbetänkandet är att ändra 9 § i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar, så att civilsamhällets organisationer samt urfolk och nationella minoriteter uttryckligen inkluderas i samråden. Förslaget stärker delaktigheten och bidrar till att fler perspektiv tas tillvara i det regionala utvecklingsarbetet. Vi ser positivt på förslaget då det redan idag är något som vi gör på kommunal och regional nivå. Det är dock viktigt att detta även är en förväntning som riktas gentemot nationell nivå. Samtidigt vill vi betona att mindre organisationer över lag samt minoriteter har begränsad kapacitet att delta. Det kräver att staten, regionerna och kommunerna bör ha möjlighet och resurser att underlätta deltagandet så att samråden blir meningsfulla och jämbördiga.

Kommentarer utifrån de tre huvudsakliga frågeställningar kopplade till delbetänkandet:

1. Myndigheternas och regionernas ansvar och uppgifter

Region Jämtland Härjedalen ser framemot den fortsatta utredningen gällande ansvarsfördelningen mellan stat, regioner och länsstyrelser. Vi välkomnar därför framtida förslag om en tydligare nationell styrstruktur som skapar bästa förutsättningar för en platsbaserad utveckling och ett långsiktigt strategiskt ramverk. Ska Sverige hålla ihop bör politiken utformas så att den tar sin utgångspunkt i rättvisa mellan olika delar av landet, i lokala förutsättningar och i demokratins principer. Nationell styrning bör vara långsiktig och samordnad för att målkonflikter och dubbelarbete ska undvikas mellan samhällsaktörer i systemet.

Staten har det yttersta ansvaret att skapa tydliga roller och långsiktiga styrformer som ger stabilitet och förtroende i praktiken. Dock så handlar territoriell sammanhållning om att minska skillnader i utvecklingsmöjligheter mellan olika delar av landet, länet och kommunen. Effektiv och platsbaserad samordning kräver att insatser anpassas efter lokala förutsättningar och att aktörer samverkar på flera nivåer med platsen som utgångspunkt i arbetet. Lokal och regional förankring är avgörande för legitimitet och förtroende.

Demokratiperspektivet är centralt i detta, när beslut fattas nära medborgarna ökar delaktigheten och möjligheten att lyckas med omställningar. Regionernas mandat som demokratiskt förankrade utvecklingsansvariga måste stärkas och följas av långsiktiga resurser, särskilt i glesbefolkade regioner med glesa strukturer. Här är bland annat Anslag 1:1 av avgörande betydelse för det regionala utvecklingsarbetet. Helst i ett glest län som Jämtland där annat regionalt utvecklingskapital saknas. Kommunernas roll behöver lyftas fram än tydligare, då de har en central betydelse inom regional utveckling. Detta genom sina uppdrag, sin lokala kännedom och förankring. Länsstyrelserna skapar en slags statlig närvaro i alla län, med unik kompetens inom exempelvis jordbruksstöd, livsmedelsförsörjning och krisberedskap. Samtidigt är asymmetrisk ansvarsfördelning ett viktigt verktyg för regioner som Jämtland Härjedalen. Staten bör möjliggöra olika roller och uppdrag utifrån regionala behov, för att bättre tillvarata länets särskilda tillgångar och kapacitetsutmaningar.

Fokus för utredningen är regional utvecklingspolitik och landsbygdspolitik. Därtill är det viktigt att utredningen i det fortsatta arbetet synliggör bredden av det regionala utvecklingsansvaret. Idag sker delar av det regionala utvecklingsarbetet i det dolda. Det gör att kopplingen mellan ansvarsområdena till nationella myndigheter och berörda politikområden saknas. För att nämna exempel så har forsknings- och innovationspolitiken en viktig roll, eftersom universitet, högskolor och forskningsinstitut är motorer för regional utveckling. Det är viktigt med infrastruktur för utbildning, kunskap och inte minst FoU i både tätare och glesare strukturer. Utbildning på olika nivåer och platsbundna kunskapsmiljöer stärker också demokratin genom att öka människors förmåga att delta i utvecklingsarbete och projekt. Det är därför viktigt att lyfta utbildningens, testbäddarnas och innovationsmiljöernas betydelse som både utvecklingsmotorer och verktyg för delaktighet och legitimitet i politiken. Ett annat viktigt exempel på politikområde är folkhälsa, vars uppdrag har många beröringspunkter till det regionala utvecklingsuppdraget och är en viktig del i att skapa hållbar regional utveckling.

2. Hinder för samordning och samverkan

Region Jämtland Härjedalen instämmer i utredningens slutsats att dagens samordning brister både mellan statliga myndigheter och i samspelet med regioner och kommuner och välkomnar fortsatt utredning gällande detta. Brist på samordning mellan nationella myndigheter är ett grundproblem som ofta faller ned på regional nivå. Region Jämtland Härjedalen har därför en förhoppning om att utredningen i sitt slutbetänkande är modiga och föreslår hur andra politikområden ska ta geografisk och kompensatorisk hänsyn för att

målen för en territoriell politik ska kunna uppnås. Utredningen framhåller att staten och regionerna har ett delat ansvar för den regionala utvecklingspolitiken, vilket i mångt och mycket handlar om att hantera och lösa ut tvärsektoriella frågor. Vi ser framemot att utredningen kan förstärka bilden av det systemperspektivet.

Från Jämtland Härjedalens perspektiv är länets kapacitetsbrist, i och med liten kritisk massa samt de små organisationerna, ett hinder som gör det svårt att delta jämbördigt i nätverk och partnerskap. Standardiserade arbetssätt tar inte alltid hänsyn till glesa strukturer och lokala förutsättningar, och den stuprörsstyrning som formar nationella myndigheter skapar motsägande krav och ineffektivitet. Därtill präglas länet av ett småskaligt näringsliv, vilket innebär särskilda utmaningar men också möjligheter. För att småföretagens potential ska tas tillvara krävs indikatorer och styrmodeller som värdesätter kvalitativ tillväxt, såsom lokalt förankrade jobb, innovation och resiliens. Till detta kommer juridiska hinder, till exempel sekretessregler, lagen om offentlig upphandling och stelbenta samverkansformer i kommunallagen, som försvårar gemensamt arbete. Vi menar därför att staten bör säkerställa möjligheten till långsiktiga uppdrag, undanröja juridiska och administrativa hinder för kommunal och regional samverkan samt aktivt stödja kommunernas förutsättningar och kapacitet för regionalt utvecklingsarbete.

Utredningen föreslår en övergripande verksamhetslogik för att stärka målstyrningen inom den territoriella politiken. Det finns behov av en modell som åtgärdar dagens systemfel och speglar ansvarsfördelning och finansiering mellan stat, regioner och kommuner. Uppföljning bör inte bara gälla regionernas resultat, utan även hur statliga myndigheter integrerar territoriella perspektiv i sina sektorsuppdrag. På så sätt synliggörs även andra utgiftsområdets bidrag. Kommunernas roll i utvecklingen bör också lyftas. Samtidigt bör mål inte bli så detaljerade att de hämmar lokala prioriteringar. Det går inte att detaljstyra ett komplext tvärsektoriellt område som territoriell politik, även om den samverkan som är nödvändig bör bygga på en tydlig ansvarsfördelning. Regionerna och kommunerna bör därför involveras i metodutvecklingen för både verksamhetslogik och uppföljningsmodell.

3. Ett eller två politikområden – regional utvecklingspolitik och landsbygdpolitik

Jämtlands län kategoriseras som en gles geografi med befolkning och näringsliv utbredd över hela länets yta. Det gör att vi har kompensatorisk finansiering, även så kallad gleshetsallokering. Detta genom EU:s sammanhållningspolitik med stöd från artikel 174 i Lissabonfördraget och protokoll 6 i Sveriges anslutningsfördrag, som båda erkänner regionens unika strukturella utmaningar. Utredningen lyfter fram att öar och skärgårdar har särskilda förutsättningar. Region Jämtland Härjedalen vill framföra att även de nordliga länen i Sverige omfattas av särskilda förutsättningar likt öar och skärgårdar som utredningen beskriver. Därav förslår vi att utredningen i det fortsatta arbetet även beaktar den nyligen publicerade OECD utredningen *Navigating Global Transitions in European Arctic Regions*.

Vårt uppdrag är väldigt brett, både genom olika sakområden men också utifrån vikten av att beakta inomregionala skillnader, hitta insatser som skapar utvecklingspotential på olika platser och med det skapa balans mellan och inom städer, tätorter och landsbygder. Det finns en förväntan att regionerna, genom den regionala utvecklingspolitiken, också ska uppfylla landsbygdspolitikens mål, samtidigt som ansvar och finansiering i hög grad kopplats till statliga myndigheter.

Region Jämtland Härjedalen är därför positiva till att utredningen fortsätter med ansatsen om att regional utvecklingspolitik och landsbygdspolitik kan sammanföras till ett gemensamt politikområde. Vi ser framemot den fortsatta utredningen gentemot slutbetänkandet som förhoppningsvis kan ge ökad tydlighet, minska dubbelarbete och skapa en mer sammanhållen styrning. Det är dock, som tidigare påpekat, avgörande att landsbygdens frågor inte marginaliseras i ett gemensamt politikområde. Glesa regioners behov måste säkerställas genom tydliga mål och flexibla styrmodeller som ger möjlighet till att hantera inomregionala och kommunala skillnader. En sammanslagning måste också i så fall följas av ökade resurser för att regionerna ska kunna ta ett utökat ansvar.

Regional utvecklingspolitik förutsätter tillräckliga resurser från flera utgiftsområden. Anslag 1:1 är en avgörande finansieringskälla för Region Jämtland Härjedalen och möjliggör insatser som stärker förutsättningarna för företagande, kompetensförsörjning och infrastruktur i hela länet. Men att enbart utgå från utgiftsområde 19 riskerar att befästa systemfel och försvaga möjligheterna till en långsiktigt hållbar politik. Därför behöver den fortsatta utredningen inkludera en bredare definition av territoriell sammanhållning, med finansiella och kompensatoriska inslag som skapar likvärdig utvecklingskapacitet i hela landet. Exempelvis är både Anslag 1:1 och EU:s fonder och gleshetsallokering avgörande för Jämtlands län. De extra EU-medel som tilldelas länet kompenserar för långa avstånd och en liten arbetsmarknad, och möjliggör satsningar som annars vore svåra att genomföra. I EU-kommissionens förslag till kommande långtidsbudget föreslås att landsbygdsutvecklingsinsatser inkluderas i regionalstöden, men det finns en oro för att nationella kuvert kan missa de verkliga behoven i regionerna. En sådan centralisering riskerar att bli kontraproduktiv i förhållande till att lokal och regional nivå effektivt ska kunna bidra till att nå mål på både nationell och europeisk nivå.

Utöver resurser är det avgörande att styrningen sker på ett sätt som skapar legitimitet och förtroende. Här är EU:s partnerskapsprincip central. För att politiken ska bli effektiv och relevant måste regional- och landsbygdspolitiken bygga på lokala och regionala behov och erfarenheter – inte enbart nationella prioriteringar. I praktiken har partnerskapsprincipen dock ofta brustit, vilket har försvagat legitimiteten i både nationella och europeiska satsningar. En konsekvent tillämpning av principen är därför en förutsättning för att skapa en långsiktigt hållbar och platsbaserad politik, där även urfolksrättigheter och samiska perspektiv ges en självklar plats. Genom nära dialog kan lokala, regionala och nationella intressen förenas på ett sätt som stärker både legitimitet och hållbarhet. Även detta understryks av den nyligen publicerade OECD-studien som nämnts tidigare i yttrandet.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Jonas Andersson
Ordförande regionala utvecklingsnämnden

Magnus Aspegren
Regional utvecklingsdirektör